

Nyitott iskola

Az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet a TÁMOP 21. századi közoktatás-fejlesztés, koordináció projektje keretében a nyitott iskolák nemzetközi és hazai jó gyakorlatairól végzett kutatásainak helyzetéről, eredményeiről ad áttekintést az a kiadvány, amelyet szerzőként Falus Katalin, Vajnai Viktória (akik a kötet szerkesztői is egyben), Földes Petra és Hunyad Márta jegyeznek.¹

A kötet bevezetőjében a szerzők indirekt definícióval határozzák meg a „nyitott iskola” mint intézmény fogalmát: mint valamit, ami nem illik bele a megszokott kategóriába, ami „megbontja a hagyományos iskolaképet” (13. o.) – ami nem zárt iskola.²

A két tematikai egységre – nemzetközi és hazai – oszló kutatás céljai és módszertana ugyanitt kerül kibontásra. A nemzetközi elméleti és gyakorlati tapasztalatok feltárása internetes és szakirodalmi adat- és anyaggyűjtés, joggyakorlat-gyűjtés útján ment végbe. A hazai kutatás fókuszába a közösségi iskolamodelleket, a társadalmi partnerekkel való együttműködést állították, a megismerés eszköze (egy előzetes kérdőíves tájékozódás után) az interjúk, a fókusz-csoportos beszélgetések, a programmal kapcsolatos dokumentáció áttekintése voltak. A kutatás alatt készített fotódokumentációk üdítően hatnak és nagyban elősegítik az élmény-szerű olvasást.

A következő részben *Nyitott iskola – modellek* címszó alatt az 1960–70-es évek mozgalmainak, módszertani útkeresései-

nek megismerése révén tovább differenciálódik a „nyitott iskola” jelentésrendszere a korcsoportban nyitott iskola (‘non-graded school’), az időben nyitott iskola (‘flexible modular scheduling’), a térben nyitott iskola (‘open school/classroom’), a közösséget szolgáló, befogadó iskola (‘community school’) és a közösség mint iskola (‘school without walls’) fogalmi

szétválasztásával. Az amerikai Közösségi Tanulási Központok és a brit „kiterjesztett iskolákat” (‘extended school’) mint a téma szempontjából fontos kormányzati programok külön alfejezetben mutatják be.

A könyv második tartalmi egységének első felében 30 oldalon keresztül megismerhetjük először a skandináv, majd az angolszász országok nyitott iskolai jó gyakorlatait. Az egyes intézmények leírása jóval több „virtuális üzemlátogatásnál”. Az épület, a tanulási környezet, az iskolai

tárgyi csendéletek és a létesítmények szereplőinek életképei átszűrnek magukon az iskola esszenciáját, a miliőt, és az olvasó azon kapja magát, hogy egy képzeletbeli szakmai nyílt napon vett részt, amelyen lebegő figyelme mindenre kiterjedt.

Az interjúk rávilágítanak, mért működhet hatékonyan ez a modell egy mélyszegény járásban, egy egyházi iskolában éppúgy, mint a főváros felkapott alapítványi iskolájában; mért lehet a tanulás és az élet minőségét emelő módszer egy halmozottan hátrányos helyzetű, 6. fős osztályba járó, otthonról kevés tanulási segítséget kapó gyerekek és egy felső-középosztálybeli, második idegen nyelvét hobbi szinten fejlesztő, délutánonként diáktanárként társait segítő tanulóknak is.

Az előbbi témához képest több, mint 110 oldalt ölel fel a magyarországi jó gyakorlatok bemutatása. Az intézmények vezetőivel, tanáraival, szakértőivel és diákjaival készített interjúk és kerekasztal-beszélgetések nem csak a nyitott iskola mint modell és módszer létjogosultságának és hatékonyságának mementói. Az interjúk rávilágítanak, mért működhet hatékonyan ez a modell egy mélyszegény járásban, egy egyházi iskolában éppúgy, mint a főváros felkapott alapítványi iskolájában; mért lehet a tanulás és az élet minőségét emelő módszer egy halmozottan hátrányos helyzetű, 6 fős osztályba járó, otthonról kevés tanulási segítséget kapó gyerekek és egy felső-középosztálybeli, második idegen nyelvét hobbi szinten fejlesztő, délutánonként diáktanárként társait segítő tanulóknak is.

A kötet végén a szerzők párhuzamot vonnak a meginterjúvált iskolák intézményi és pedagógiai jellemzői között, kiemelve azokat a hasonlóságokat, amelyek eredményessé és nyitottá teszik az iskolákat. Ilyen intézményi jellemző többek között: a vezetői vízió, a minőségbiztosítás, az aktív szülői jelenlét, a lakókörnyezetbe való beágyazottság stb. A pedagógiai jellemzők közül a teljesség igénye nélkül a gyermeki szükségletekre való nyitottságot, a gyerekeket nyitottságra nevelő tevékenységeket, a széles körűen alkalmazott digitális lehetőségeket és a „nyitott” tananyagtartalmakat emelném ki (önhatalmúlag). Az eredmények értékelése alapján az utolsó oldalakon a nyitott iskola hazai modelljéhez készített fejlesztési szempontokkal szembesülhet az olvasó mind az iskolaszervezet, mind a tartalom- és tanulás-szervezés, módszertan tekintetében.

A szerzők írásukat a gyakorló pedagógusok, iskolavezetők, fejlesztő szakemberek, oktatáspolitikusok, helyi közösségek

és vezetőik, civil szerveződések és az érdeklődő olvasók széles közönségének ajánlják, és méltán teszik (bár a fenti kategóriák könyvek előtt sokat görnyedő tagjai számára egy sötétebb betűsín a neonfényes éjszakákon megkönnyítené az olvasást). Jómagam a könyvet mindenképpen ajánlom azoknak, akik szerint a jó szakirodalom nem csak informatív, de perspektíva-tágító, mi több, élvezetes olvasmány is.

Falus Katalin és Vajnai Viktória (2012, szerk.): *Nyitott iskola. Modellek és jó gyakorlatok*. Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet, Budapest.

Erdei Katalin

Ph.D.-hallgató

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Jegyzetek

¹ A szerzők kutatási területeinek izgalmas metszetét adja a „nyitott iskola” témája: Falus Katalin az erkölcsi és jogi szocializáció, a demokráciára nevelés, a gondolkodás és tanulásfejlesztés témakörében kutat – e két utóbbi témában a társszerkesztő Vajnai Viktóriával már több ízben dolgozott közösen (például: Falus Katalin, Jakab György és Vajnai Viktória [2005, szerk.]: *Hogyan neveljünk demokráciára?* Oktatókutatató Intézet, Budapest); Földes Petra a tapasztalati tanulásról, valamint a diákok szocio-ökonomiai helyzetéről és iskolai működéséről publikált; Hunyad Márta pedig többek között a digitális tanulást vizsgálja. Nem meglepő, hogy a kutatás során kialakult közös meggyőződésük szerint: „mind a modern tanulás-szervezési eljárások, mind a demokráciára nevelés gyakorlati megvalósításához elengedhetetlen az iskola nyitottabbá tétele.” (8. o.)

² A fogalom határait plasztikusan kezelve a szerzők szerint a nyitott iskola jelentheti: „a választás szabadságát, a közösséggel való együttműködést, a változások felé való nyitottságot, a nyitott fizikai teret, a nyitott pedagógiai gyakorlatot, nyitott emberek nevelését, az iskola épületének kinyitását, a diákok és tanárok közötti nyílt viszonyt stb.” (8. o.)